

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Rasim TÖSTEN
İbrahim ÇENBERLİTAŞ
Kadir GÖKOĞLAN

ÖZET

Diyarbakır ilinde yükseköğrenimine devam eden öğrencilerin harcama durumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve şehir ekonomisine katkısını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma 2013 bahar yarıyılında Dicle Üniversitesi'nde önlisans ve lisans programlarına kayıtlı 829 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için 24 maddeden oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Dicle Üniversitesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu Dicle Üniversitesi'ni memleketlerine yakın gerekçesiyle seçmekte, öğrencilerin tamamına yakını Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden oluşmakta, ekseriyetle öğrenciler ailelerinin yanında veya ev kiralarak kalmakta, Diyarbakır ilini mali açıdan yaşamak için uygun olarak görmekte ve Dicle Üniversitesini tavsiye etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler 2012 yılında ortalama 550 TL, ve 2013 yılında 650 TL aylık harcama yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumda 2012-2013 öğretim yılı için ortalama 600TL harcama yapıldığı söylenebilir. Dicle Üniversitesi 27500 öğrenciyi barındırdığı düşünüldüğünde öğrencilerin aylık şehre olan katkıları 16.500.000, yıllık katkıları (sekiz ay için) 132.000.000TL olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Harcama analizi, Öğrenci Harcamaları, Dicle Üniversitesi

THE EXPENDITURE ANALYSIS FOR THE STUDENTS OF DİCLE UNIVERSITY AND İTS CONTRIBUTİON TO THE ECONOMY OF DİYARBAKIR

ABSTRACT

This study was made on 829 students registered in undergraduate and graduate programs at the Dicle University spring term in 2013 in order to research students's spending states from different angles who attending higher education in the city of Diyarbakir and to determine for helping of city's economy. A questionnaire consisting of 24 items were performed In order to achieve the purpose of the study. According to the datas of the study, most of the students of Dicle university choose the university's choosing so as to close their homeland ,almost all of the students is from southeastern Anatolia Region , students usually remain with their parents or renting a house, they see the city of Diyarbakir as fit to live as financially and so the students recommended university. According to the results; in 2012 students spend about 550 TL and in 2013 about 650 TL $[(550+650)/2=600TL]$.In this case the students of university have been contributed to the city about 16.500.000TL on month and 132.000.000TL in year.

Key Words: Analysis of expenditures, Student expenditures, Dicle University

www.e-dusbed.com
Düsbed, Yıl 5, Sayı 10, Kasım 2013

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Giriş

Yükseköğretim kurumları yerel ekonomilerin bir sosyal kurumu oldukları için buldukları bölgelere/şehirlere sosyal, kültürel, eğitsel katkılarının yanında ekonomik katkılar da sunmaktadır. Bu katkıları doğrudan ve dolaylı katkılar (Bleaney ve Binks, Greenaway, Reed, Whynes, 1992) olmak üzere iki sınıfta değerlendirmek mümkündür. Doğrudan katkılar, üniversite bünyesinde çalışan, istihdam edilen personele ödenen ücretler, part-time çalışan burslu öğrenciler, öğrenci birliklerinden elde edilen gelirler; dolaylı katkılar ise öğrencilerin eğitim öğretim süreci boyunca yaptıkları harcamaları (Lewis, 1988), şehrin kültürlenmesinde, nitelikli insangücü yetiştirilmesinde, üretim sürecinde oynadıkları rollerdir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sarf harcamaları ve şehre olan dolaylı katkıları incelenmiştir.

Öğrenciler buldukları şehir içinde farklı mal ve hizmet talebinde bulunmakta ve çeşitli harcamalar yapmaktadırlar. Bu harcamaları tam olarak hesaplanması zor olup, yaklaşık olarak tahmin edilmektedir. Öğrencinin çeşitli mal ve hizmetlere yönelik harcamaları (barınma, yiyecek, içecek, şehir içi ve şehirlerarası yolcu taşımacılığı vs.) büyük ölçüde yerel katma değer oluştururken sportif ve kültürel faaliyetler, kitap, elbise, telefon vb. mal ve hizmetlere yönelik harcamalar daha düşük yerel katma değer oluşturmaktadır (Lewis, 1988).

Üniversitelerin şehre olan en önemli dolaylı katkısı beşeri sermaye stokuna yaptığı katkıdır. Diğer yandan üniversite ile birlikte şehrin havası değişmekte, bilimsel etkinlikler artmakta ve şehirdeki ekonomik faaliyetlerde önemli bir canlanma olmaktadır. Yükseköğretim kurumları bulunduğu bölgenin eğitim, öğretim ve kültürel altyapısının gelişmesine katkıda bulunmakla kalmaz aynı zamanda bölgenin ekonomik kalkınması içinde itici (destekleyici) bir güç oluşturmaktadır (Çatalbaş, 2007). Örneğin, Yılmaz ve Kaynak'ın (2011) "Sosyo - Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü Ve Yöre Halkının Üniversite'den Beklentileri İle İlgili Bir Uygulama" adlı çalışmasında Bayburt Üniversitesi'nin şehrin ekonomik hayatına canlılık getirdiği ve yeni işyerlerinin açıldığı, Bayburt'a yapılan yeni yatırımlar için çekicilik unsuru olduğu, Üniversite'nin her geçen gün geliştiği ve şehrin yaşam kalitesini yükselttiği sonucuna varılmıştır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde son yıllarda yeni üniversitelerin kurulmasına ilişkin hedeflerden birisi, ülkedeki kaynakların yurt sathına eşit yayılmasının sağlanmasıdır. Buradaki temel yaklaşım her bölgeye eğitimin götürülebilmesi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgenin hareketlenmesi ve böylece ülkedeki bölgesel eşitsizlikleri gidermeye katkı sağlamaktır (Arap, 2010).

www.e-dusbed.com

Düsbed, Yıl 5, Sayı 10, Kasım 2013

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Bu yaklaşım doğrultusunda ülkemizdeki üniversite sayısı sürekli artmış ve her ile bir üniversite kurulmuştur.

Üniversite sayısının son dönemlerde artması ve her ile en az bir üniversite kurulma hedefi araştırmacıların üniversitelerin şehre olan katkısı konularına daha çok ilgi duymasına vesile olmuştur. Bu amaç çerçevesinde literatürde aşağıdaki çalışmalara yer verilmiştir:

Akçakanat, Çalıkçı ve Dulupçu (2010), 2003-2009 yılları arasında üniversite öğrencilerinin il ekonomisine katkılarını ve harcama eğilimlerini belirlemek amacıyla Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi örneğinde yaptığı çalışmada 2009 yılı için bir öğrencinin aylık 474 TL harcamasının olduğunu saptamıştır.

Erkekoğlu tarafından 2000 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde yapılan araştırmada 1998-1999 eğitim öğretim yılı itibarı ile Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nin ilde direk ve dolaylı istihdam olmak üzere toplam 4965 kişiyi istihdam ettiği ve ekonomiye yaklaşık 15.400.000 TL kaynak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bilginoğlu, Atik, Türker, Pamuk ve Düzgün (2002) çalışmalarında Erciyes Üniversitesi'nin 2001 yılı itibarıyla Kayseri'de 2.696 kişiye dolaysız istihdam olanağı sağladığını ve 2000 yılında ise üniversitenin yerel ekonomiye katkısının yaklaşık 9.700.000 TL'ye ulaştığını sonucuna ulaşımlardır.

Ergün (2003), Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun bölgeye olan katkılarını sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan araştırdığı çalışmasında, Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun bölge ekonomisine, öğrenci harcamaları olarak 3.300.000 TL katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Buna benzer olarak Tuğcu'nun (2003) Nevşehir'de; Kaşlı ve Serel'in (2008) Balıkesir'de; Taşçı ve arkadaşlarının (2008) Eskişehir'de; Görkemli'nin (2009) Konya'da; Çalışkan'ın (2010) Uşak'ta; Dalğar, Tunç ve Kaya'nın (2009) Bucak'ta, Selçuk'un (2012) Erzurum'da; Özer, Akan ve Çalmaşur'un (2010) yine Erzurum'da; Selçuk ve Başar'ın (2012) Kars'ta yaptığı çalışmalar mevcuttur.

Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmanın temel amacı Diyarbakır ilinde yükseköğrenimine devam eden öğrencilerin harcama durumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve şehir ekonomisine katkısını belirlemektir. Temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Öğrencilerin demografik profili nasıldır?
2. Öğrenciler mali anlamda Diyarbakır ili hakkında ne düşünmektedir?
3. Öğrencilerin harcama kalemleri hangi alanda ne kadardır?
4. Öğrencilerin şehre olan mali katkısı nedir?

www.e-dusbed.com

Düsbed, Yıl 5, Sayı 10, Kasım 2013

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerinin toplanması ile çözümlenmesine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre örneklemin daha büyük olduğu araştırmalardır (Fraenkel ve Wallen, 2006; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Verilerin toplanması için ise anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorunlara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniğidir (Balcı,2010: 146).

Çalışma Grubu

Araştırma evrenini 2012-2013 öğretim yılında Dicle Üniversitesi önlisans ve lisans programlarına kayıtlı 27500 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada, evrenin tümüne ulaşmadaki zorluk ve zamanın sınırlı olmasından dolayı hedef evreni temsil edeceği düşünülen büyüklükte bir örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini basit rastlantısal örneklem yoluyla seçilen, Dicle Üniversitesi'nde önlisans ve lisans düzeyinde öğrenim gören 829 öğrenci oluşturmaktadır. Farklı sapma miktarları için uygun örneklem büyüklüğü hesaplamasına gidildiğinde 27500 kişilik evren için .04 sapmayla ($\alpha=.01/.05$) 829 kişi yeteri sayıdır. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için bir anket formu uygulanması kararlaştırılmıştır. İlgili alan yazın ve ölçme araçları tarandıktan sonra Selçuk'un (2012) "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı" adlı çalışmasında kullandığı anket formu Diyarbakır ve Dicle Üniversitesi'ne uyarlanmıştır. Hazırlanan anket formunun kapsam geçerliliği için Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması alanlarında uzmanların görüşlerine başvurulmuş olup anket uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın veri analizinde SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmada kapsamında toplanan 829 verinin tamamı analiz edilmiştir. Demografik profilin ortaya konmasında betimsel istatistiklerden yüzde ve frekans

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

değerlerine; “aylık ne kadar harcarsınız?” şeklindeki açık uçlu soruların çözümlenmesinde aritmetik ortalamalarına; değişkenler arasında ilişkilerin olup olmadığını, şayet varsa ilişkinin hangi yönde ve ne düzeyde olduğunu tespit etmek amacıyla bir korelasyon tekniği olan pearson momentler çarpımına; değişkenlerin karşılaştırılmasında ise cross-tab ve chi-square testine bakılmıştır.

Ayrıca, anket formunda mali durumu belirlemeye yönelik açık uçlu sorulara verilen cevaplar ayrıca kategorize edilmiştir. Örneğin; daha ayrıntılı analiz yapabilmek için “aylık 465 TL, 382 TL, 125 TL” gibi cevaplar 0-100 TL arası 1, 101-200 TL arası 2 şeklinde kategorize edilmiş olup aritmetik ortalamayla birlikte değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından profilleri ortaya konulmuş olup; harcama kalemleri, harcama maliyetleri ve sonuçlar arasındaki ilişki düzeyi yüksek değişkenler karşılaştırılmak suretiyle yorumlanmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine İlişkin Veriler

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Bay	428	51,7
Bayan	400	48,3
Toplam	828	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 51,7’i bay ve % 48,3’ü bayandır. Araştırma sonuçlarında değerlerin birbirine yakın çıkmış olması toplam katılımın cinsiyet bağlamında homojen olduğunu göstermektedir.

Tablo2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Veriler

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Yaş	<i>f</i>	%
15-20	204	24,7
21-25	513	62,2
26-30	76	9,2
31 ve üzeri	32	3,9
Toplam	825	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu 21-25 yaş arası kapsamaktadır. 15-20 yaş arası öğrencilerin ise %24,7'si ile 21-25 yaş arası (%62,2) birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların % 86,9'unun 25 yaş altı olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kayıtlı Buldukları Programların Alanına İlişkin Veriler

Alan	<i>F</i>	%
Sosyal bilimler	191	24,9
Fen bilimleri	109	14,2
Sağlık bilimleri	68	8,9
Eğitim bilimleri	106	13,8
Teknik bilimler	293	38,2
Toplam	767	100,0

Araştırmaya katılan öğrenci dağılımının hangi alanlarda olduğunu saptamak amacıyla katılımcılara okumakta oldukları alanlar sorulmuştur. Katılımcıların % 38,2'sini oluşturan teknik bilimler alanındaki öğrencilerin çoğunluğu önlisans düzeyindedir. Diğer alanlardaki öğrenciler ise lisans düzeyindeki programlara kayıtlı öğrencileri kapsamaktadır.

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Veriler

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
Önlisans	333	41,6
Lisans	463	57,8
Lisansüstü	5	,6
Toplam	801	100,0

Katılımcıların %41,6'sı önlisans düzeyindeki programlarda okuyan öğrencileri, % 57,8'i lisans programlarında okuyan ve %0.6'sı lisansüstü programlarda okuyan öğrencileri temsil etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim durumları ile yaşadıkları bölge karşılaştırmasında chi-square testinde anlamlı bir fark olduğu ($p < .05$) saptanmıştır. Buna göre analiz sonuçları tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşadığı Bölge ve Eğitim Durumu Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

		Eğitim durumu			Toplam
		Önlisans	lisans	lisansüstü	
Yaşadığı bölge	Akdeniz	2	25	0	27
	Marmara	8	17	1	26
	Ege	4	10	1	15
	Karadeniz	1	3	0	4
	İç Anadolu	5	4	0	9
	Doğu Anadolu	9	52	0	61

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE
DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI**

Güneydoğu	303	348	3	654
Yurtdışı	0	1	0	1
Toplam	332	460	5	797

Tablo 5'e bakıldığında önlisans programlarına kayıtlı öğrencilerin tamamına yakınının (332 kişiden 303'ü) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşadığı, diğer bölgelerden pek az sayıda öğrencinin Dicle Üniversitesi'ni seçtiği söylenebilirken; lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin büyük çoğunluğunun (460 kişiden 348'i) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşadığı söylenebilir. Bununla beraber diğer bölgelerden Dicle Üniversitesi'ni tercih eden lisans öğrencilerinin oranı önlisans öğrencilerinden daha yüksektir denilebilir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Yaşadığı Bölgeye İlişkin Veriler

Yaşadığı Bölge	<i>f</i>	%
Akdeniz	31	3,8
Marmara	26	3,2
Ege	16	1,9
Karadeniz	4	,5
İç Anadolu	10	1,2
Doğu Anadolu	62	7,6
Güneydoğu	671	81,7
Yurtdışı	1	,1
Toplam	821	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin daha çok hangi bölge ağırlıklı olduğunu belirlemek amacıyla ailelerinin yaşadığı bölge sorulmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun (%81,7) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

olduğu görülmektedir. Diğer bölgelerden gelen öğrenci sayısının az olması Dicle Üniversitesi'nin daha çok bulunduğu bölgenin yükseköğretim talebini karşıladığını göstermektedir.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Yerlere İlişkin Veriler

Kalma Yeri	<i>f</i>	%
Kiralık ev	207	25,2
Devlet yurdu	124	15,1
Özel yurt	29	3,5
Otel/pansiyon	5	,6
Akraba yanı	20	2,4
Ailemle	438	53,2
Toplam	823	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere “nerede kalıyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde % 53,2’sinin “ailemle”, % 25,2’sinin “kiralık evde” ve %15,1’inin ise “devlet yurdunda” şeklinde cevap verdiği görülmüştür. Katılımcılara ailelerinin hangi bölgede yaşadıkları sorulduğunda %81,7’sinin “Güneydoğu” cevabını vermesi ve nerede kaldıkları sorulduğunda %53,2’sinin “ailemle” şeklinde cevaplaması öğrencilerin yarıdan fazlasının Diyarbakır ilinde aileleriyle birlikte ikamet ettiği sonucunu doğurmaktadır. Yine katılımcıların yaklaşık dörtte birinin ev kiraladığı ve %15,1’inin devlet yurdunu tercih ettiği görülmüştür.

Katılımcıların cinsiyetleri ile kalma durumunu karşılaştırmak amacıyla Chi-Square tekniği kullanılarak karşılaştırmalı tablolara (cross-tab) ve cinsiyet ile kalma durumu arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için korelasyon katsayısına (pearson’s r) bakılmıştır. Buna göre cinsiyet ile kalma durumu arasında yüksek düzeyde pozitif ilişkinin varlığı saptanmıştır ($r = .068$). Karşılaştırmalı tablolarda ise Chi-square testi anlamlı bulunmuş olup ($p < .05$) tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyeti ile Kalma Yerlerine İlişkin Karşılaştırmalı Veriler

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE
DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI**

		Kalma yeri					Ailem le	Toplam
		Kira lık ev	Devlet yurdu	Özel yurt	Otel/pa nsiyon	Akrab a yanı		
Cin si yet	Bay	132	52	9	5	9	218	425
	Bayan	75	72	20	0	11	220	398
Toplam		207	124	29	5	20	438	823

Tablo 8'e bakıldığında bay ve bayanların çoğunluğunun ailelerinin yanında kaldığı; bunun dışında bayların 132'si kiralık evleri tercih ederken bayanların 75'i tercih ettiği görülmektedir. Devlet yurdunu tercih eden bayanların sayısı 72 iken bayların 52 olmuştur. Yine bayların özel yurt tercihi 9 iken bayanların 25 olmuştur. Bu durumda ailelerin yanında kalma dışında, bayanlar ağırlıklı olarak yurtlarda kalmayı tercih ederken bayların kiralık daireleri tercih ettikleri görüşüne varılabilir.

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dicle Üniversitesini Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Veriler

Tercih Nedeni	<i>f</i>	%
Memleketime yakın	504	61,4
Eğitim kalitesi	34	4,1
Fiziki imkanlar	11	1,3
Sosyal imkanlar	16	1,9
Yurtdışı imkanı	1	,1
Puanı	109	13,3
Büyükşehir	21	2,6
Tavsiye	17	2,1

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Diğer	108	13,2
Toplam	821	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin Dicle Üniversitesi'ni tercih etme nedenleri sorulduğunda %61,4'ünün memleketine yakınlığı gerekçe gösterdiği, %13,3'ünün puanının Dicle Üniversitesi'ne yettiğini gerekçe gösterdiği ve %13,2'sinin ise diğer gerekçeleri gösterdikleri saptanmıştır. “Diğer” seçeneğini işaretleyen öğrencilerin “maddi durumum dışarı çıkmaya müsait değil”, “atayurt olması”, “siyasi”, “yanlış tercih”, “ailemin baskısıyla”, “dışarıda okumanın zorluğu” gibi ifadelerin olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Dicle Üniversitesi'ni tercih etme nedenleri ile kaldıkları yerin karşılaştırmalı analizine bakıldığında (chi-square: $p < .05$) memleketlerine yakınlığı gösteren 501 kişiden 305'inin ailesiyle birlikte kaldığı saptanmıştır. Kiralık evde kalan öğrencilerin (204) 96'sı ise yine memleketlerini gerekçe göstererek Dicle Üniversitesi'ni seçmiştir.

Tablo 10: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Üniversiteyi Tercih Nedeni ile Kalma Yerlerine İlişkin Karşılaştırmalı Veriler

Tercih Nedeni * Kalma Yeri Karşılaştırması	
Kalma yeri	Top

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE
DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI**

	kiralık ev	devlet yurdu	özel yurt	otel/p nsyon	akraba yanı	Ailem le	lam
Memleketime yakın	96	71	15	0	14	305	501
Eğitim kalitesi	10	9	0	3	1	11	34
Te rci h ne de ni	Fiziki imkanlar	4	0	0	0	7	11
	Sosyal imkanlar	4	1	0	0	11	16
	Puanı	47	23	6	0	30	109
	Büyükşehir	15	1	2	0	3	21
	Tavsiye	6	6	0	0	5	17
	Diğer	22	12	6	2	64	108
	Toplam	204	123	29	5	20	436

Tablo 10'a bakıldığında öğrencilerin aileleriyle kalanların, ev kiralaayanların, devlet yurdunda kalanların, özel yurttaki kalanların ve akraba yanında kalanların büyük kısmının memleketlerine yakınlığı gerekçesiyle Dicle Üniversitesi'ni seçtikleri söylenebilir.

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Üniversitelerini Tavsiye Etme Durumuna İlişkin Veriler

Tavsiye Etme Durumu	<i>F</i>	%
Kesinlikte tavsiye etmem	130	15,8
Tavsiye etmem	125	15,2
Kararsızım	169	20,5

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Tavsiye ederim	303	36,8
Kesinlikle tavsiye ederim	96	11,7
Toplam	823	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Dicle Üniversitesi’ni başkalarına tavsiye eder misiniz?” sorusuna %36,8’i “tavsiye ederim”, %11,7’si “kesinlikle tavsiye ederim” ve %20,5’i ise “kararsızım” şeklinde cevap vermişlerdir. %15,2’si ise “tavsiye etmem” ve %15,8’i “kesinlikle tavsiye etmem” şeklinde cevaplamışlardır.

Öğrencilerin bağlı buldukları üniversiteyi tavsiye edip etmeme nedenlerini daha ayrıntılı incelemek amacıyla karşılaştırmalı tablolardan (cross-tab), karşılaştırmaların anlamlılığından (Chi-square testi) ve korelasyon tekniğinden (pearson’s r) yararlanılmıştır.

Öğrencilerin bağlı buldukları üniversiteleri tavsiye edip etmemeleriyle Diyarbakır’da okumanın maliyeti arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur (pearson’s $r = .071$). Bununla beraber chi-square testi anlamlı çıkmış olup ($p < .05$) karşılaştırmalar tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Üniversitelerini Tavsiye Etme Durumları ile Diyarbakır’da Okuma Maliyeti Tutumlarına İlişkin Karşılaştırmalı Veriler

		Tavsiye * Okuma Maliyeti Karşılaştırması					Toplam
		Okuma maliyeti					
		çok yüksek	Yüksek	normal	düşük	çok düşük	
Tavsiye	Kesinlikte tavsiye etmem	13	23	81	11	1	129
	Tavsiye etmem	1	17	84	16	4	122
	Kararsızım	3	19	125	19	0	166
	Tavsiye ederim	8	37	234	14	8	301

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE
DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI**

Kesinlikle tavsiye ederim	4	11	69	7	5	96
Toplam	29	107	593	67	18	814

Tablo 12'ye bakıldığında Dicle Üniversitesi'ni okumak için tavsiye ederim diyen 301 kişiden 234'ünün okuma maliyetini normal gördükleri, okuma maliyeti çok yüksek diyen 29 kişiden 13'ünün ise "kesinlikle tavsiye etmem" dediği görülmektedir. Tavsiye konusunda kararsızların (166 kişi) ise 125'inin okuma maliyetini normal karşıladıkları saptanmıştır. Tavsiye edip etmeme nedenleriyle ilgili diğer değişkenler (yaş, cinsiyet, yaşanılan bölge, kalınan yer) üzerinde yapılan korelasyonda orta ve yüksek düzeyde bir ilişki bulunamadığından dolayı burada değinilmemiştir.

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Diyarbakır'da Okuma Maliyeti Tutumlarına İlişkin Veriler

Okuma Maliyeti	F	%
Çok yüksek	30	3,7
Yüksek	108	13,2
Normal	594	72,7
Düşük	67	8,2
Çok düşük	18	2,2
Toplam	817	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin Diyarbakır'da okumanın maliyetine yönelik tutumlarını ölçmek için yöneltilen soruyu öğrencilerin %72,7'si "normal", %8,2'si "düşük" ve %2,2'si "çok düşük" şeklinde cevaplamıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğrencilerin %80'ından fazlası Diyarbakır'da okuma maliyetini uygun görmüşlerdir denilebilir.

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Tablo 14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Diyarbakır'da Barınma Maliyeti Tutumlarına İlişkin Veriler

Barınma Maliyeti	<i>f</i>	%
Çok yüksek	58	7,1
Yüksek	203	24,8
Normal	515	62,9
Düşük	35	4,3
Çok düşük	8	1,0
Toplam	819	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin Diyarbakır'da barınmanın maliyetine yönelik tutumlarını ölçmek için yöneltilen soruyu öğrencilerin %62,9'u "normal" şeklinde cevap verirken %24,8'i ise "yüksek" olarak cevaplamışlardır. Bu durumda da araştırmaya katılan Dicle Üniversitesi öğrencileri Diyarbakır'da barınma maliyeni normal olarak görüyorlar denilebilir.

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Diyarbakır'da Yiyecek-İçecek Maliyeti Tutumlarına İlişkin Veriler

Yiyecek-içecek Maliyeti	<i>f</i>	%
Çok yüksek	41	5,0
Yüksek	171	20,9
Normal	548	67,1
Düşük	52	6,4
Çok düşük	5	,6
Toplam	817	100,0

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Araştırmaya katılan öğrencilerin Diyarbakır’da yiyecek-içecek maliyetine yönelik tutumlarını ölçmek için yöneltilen soruyu öğrencilerin %67,1’i “normal”, %20,9’u “yüksek” olarak cevaplamıştır. Bu durumda öğrencilerin Diyarbakır’da gerek barınma, yiyecek-içecek maliyetine gerekse okuma maliyetine yönelik tutumlarının “normal” olduğu söylenebilir.

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin 2012-2013 Aylık Gelir Durumlarına İlişkin Veriler

2012 Gelir Durumu	F	%	X (TL)
0-200 TL	102	12,3	
201-400 TL	352	42,5	
401-600 TL	80	9,7	589,7258
601-800 TL	36	4,3	
801 TL ve üzeri	259	31,2	
Toplam	829	100,0	
2013 Gelir Durumu	F	%	X (TL)
0-200 TL	61	7,4	
201-400 TL	385	46,4	700,5000
401-600 TL	75	9,0	
601-800 TL	42	5,1	
801 TL ve üzeri	266	32,1	
Toplam	829	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin 2012-2013 yılındaki aylık gelir durumunu belirlemek amacıyla yöneltilen soruların çözümlenmesi sonucunda aritmetik

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

ortalamanın 2012 yılında 590 TL, 2013 yılında ise 700 TL olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin 2012 yılı itibariyle %42,5'inin 201-400 TL arası aylık gelirlerinin olduğu ve %31,2'sinin 801 TL ve üzeri gelirlerinin olduğu beyan edilmiştir. 2013 yılı itibariyle ise %46,4'ünün aylık 201-400 TL arası gelirlerinin olduğu ve %32,1'inin 801 TL ve üzeri gelirlerinin olduğu beyan edilmiştir. 801 TL ve üzeri geliri olan öğrencilerden bazılarının Diyarbakır'da yaşadıkları, öğrencilikle birlikte ticaretle uğraştıkları da düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %42,5'inin 201-400TL gelirinin olması (alınan devlet bursu olduğu düşünülmektedir) ve %31,2'sinin 801 TL ve üzeri gelirini olması öğrenciler arasında gelir dağılımında dengesizlik olduğunu göstermektedir.

Tablo 17: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin 2012-2013 Aylık Harcama Durumlarına İlişkin Veriler

2012 Aylık Harcama	<i>f</i>	%	X (TL)
0-200 TL	127	15,3	
201-400 TL	291	35,1	
401-600 TL	144	17,4	554,7331
601-800 TL	57	6,9	
801 TL ve üzeri	210	25,3	
Toplam	829	100,0	
2013 Aylık Harcama	<i>f</i>	%	X (TL)
0-200 TL	71	8,6	
201-400 TL	283	34,1	664,4368
401-600 TL	158	19,1	
601-800 TL	73	8,8	
801 TL ve üzeri	244	29,4	

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Toplam	829	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin 2012-2013 yılındaki aylık harcama durumunu belirlemek amacıyla yöneltilen soruların çözümlenmesi sonucunda aritmetik ortalamanın 2012 yılında yaklaşık 555 TL, 2013 yılında ise 665 TL olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin 2012 yılı itibariyle %35,1'inin 201-400 TL arası aylık harcamalarının olduğu ve %25,3'ünün 801 TL ve üzeri harcamalarının olduğu beyan edilmiştir. 2013 yılı itibariyle ise %34,1'inin aylık 201-400 TL arası harcamalarının olduğu ve %29,4'ünün 801 TL ve üzeri harcamalarının olduğu beyan edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %35'inin 201-400TL harcamasının olması (aileleriyle birlikte kaldıkları düşünülmektedir) ve yaklaşık %25-30'unun 801 TL ve üzeri gelirini olması öğrenciler arasında yine gelir dağılımında dengesizlik olduğunu göstermektedir.

Tablo 18: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aylık Çeşitli (Ulaşım, Yeme-içme, Barınma, Enerji Tüketimi ve Telefon Kullanımı) Harcama Kalemlerine İlişkin Maliyet Analizi

Aylık Ulaşım Maliyeti	<i>f</i>	%	X (TL)
0-50 TL	178	21,5	127,4861
51-100 TL	394	47,5	
101-150 TL	78	9,4	
151-200 TL	68	8,2	
201 TL ve üzeri	111	13,4	
Toplam	829	100,0	
Aylık Yeme-içme Maliyeti	<i>f</i>	%	X (TL)
0-150 TL	429	51,7	

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

151-250 TL	173	20,9	216,1538
251-400 TL	108	13,0	
401-500 TL	41	4,9	
500 TL ve üzeri	78	9,4	
Toplam	829	100,0	
Aylık Barınma Maliyeti	<i>f</i>	%	X (TL)
0-250TL	819	98,8	159,9040
	0	0	
	0	0	
	0	0	
500 TL ve üzeri	10	1,2	
Toplam	829	100,0	
Aylık Enerji Tük. Maliyeti	<i>F</i>	%	X (TL)
0-50 TL	338	40,8	150,32
51-100 TL	78	9,4	
101-200 TL	139	16,8	
200 TL ve üzeri	274	33,1	
Toplam	829	100,0	
Aylık Telefon K. Maliyeti	<i>f</i>	%	X (TL)

**DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE
DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI**

0-25 TL	273	32,9	
26-50 TL	351	42,3	
51-100 TL	86	10,4	58,2254
101 TL ve üzeri	119	14,4	
Toplam	829	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık ulaşım maliyetleri incelendiğinde aritmetik ortalama itibariyle 127 TL olarak görülmektedir. Ancak kategorize edilmiş analize bakıldığında öğrencilerinin %47,5'inin 51-100 TL ve %21,5'inin 0-50 TL olarak ulaşım harcamalarını belirtmiş olmaları (toplamda %69) gözden kaçırılmamalıdır. Öğrencilerin yaklaşık %70'lik bir kısmı 100TL'den daha az ulaşım ücreti ödemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık yeme-içme maliyetleri incelendiğinde aritmetik ortalama itibariyle 216 TL olarak görülmektedir. Bununla beraber kategorize edilmiş analize bakıldığında %51,7'sinin 0-150 TL arasında yiyecek-içecek harcaması yaptığı ve %20,9'u ise 151-250 TL arası harcama yaptığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan Dicle Üniversitesi öğrencilerinin %98,8'i aylık barınma maliyetininin 0-250 TL arasında olduğunu belirtmişlerdir. Barınma maliyetine ilişkin aritmetik ortalamaya bakıldığında ise aylık yaklaşık 160 TL barınma ücretine ayrıldığı görülmektedir.

Aylık enerji tüketimine ayrılan pay ise ortalama 150 TL olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin %40,8'i enerjiye 0 ila 50 TL arasında pay ayırdıkları, %33,1'i ise 200 TL ve üzeri pay ayırdıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin aylık telefon kullanım maliyeti aritmetik ortalama itibariyle 58 TL olarak bulunmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin %32,9'u 0-25 TL, 42,3'u 26-50 TL arası harcadığını belirtmiştir. Bu anlamda öğrencilerin %70'ten fazlasının aylık telefon maliyeti 50TL'nin altındadır denilebilir.

Tablo 19: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aylık Çeşitli (Kültürel Faaliyet, Sportif Aktivite, Giyecek, Kitap-Kırtasiye) Harcama Kalemlerine İlişkin Maliyet Analizi

Aylık Kültürel F.	<i>f</i>	%	X (TL)

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

Maliyeti			
0-25 TL	273	32,9	
26-50 TL	256	30,9	
51-100 TL	158	19,1	75,0541
101 TL ve üzeri	142	17,1	
Toplam	829	100,0	

Aylık Sportif F. Maliyeti	F	%	X (TL)
0-25 TL	452	54,5	
26-50 TL	143	17,2	35,1491
51-100 TL	84	10,1	
101 TL ve üzeri	150	18,1	
Toplam	829	100,0	

Aylık Giyecek Maliyeti	f	%	X (TL)
0-25 TL	84	10,1	
26-50 TL	181	21,8	120,6091
51-100 TL	261	31,5	
101 TL ve üzeri	303	36,6	
Toplam	829	100,0	

Aylık Kitap-Kırtıs. Maliyeti	F	%	X (TL)
0-25 TL	217	26,2	
26-50 TL	247	29,8	

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

51-100 TL	168	20,3	75,0541
101 TL ve üzeri	197	23,8	
Toplam	829	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık kültürel faaliyetlere ayırdığı bütçenin analizine yönelik yapılan incelemede %32,9'unun 0-25 TL arası harcama yaptığı, %30,9'unun 26-50 TL arası harcama yaptığı ve %19,1'inin 51-100 TL arası harcama yaptığı saptanmıştır. Bununla beraber aritmetik ortalamaya bakıldığında bir öğrencinin aylık 75TL kültürel faaliyetlere harcadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık sportif faaliyetlere ayırdığı bütçenin analizine yönelik yapılan incelemede %54,5'inin 0-25 TL arası harcama yaptığı, %17,2'sinin 26-50 TL arası harcama yaptığı ve %10,1'inin 51-100 TL arası harcama yaptığı saptanmıştır. Bununla beraber aritmetik ortalamaya bakıldığında bir öğrencinin aylık 35TL sportif faaliyetlere harcadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aylık giyeceğe ayırdığı bütçenin analizine yönelik yapılan incelemede %10,1'inin 0-25 TL arası harcama yaptığı, %21,8'inin 26-50 TL arası harcama yaptığı ve %31,5'inin 51-100 TL arası harcama yaptığı saptanmıştır. Bununla beraber aritmetik ortalamaya bakıldığında bir öğrencinin aylık 120TL giyeceğe harcadığı görülmüştür.

Son olarak; araştırmaya katılan öğrencilerin aylık kitap-kırtasiye ihtiyaçlarına ayırdığı bütçenin analizine yönelik yapılan incelemede %26,2'sinin 0-25 TL arası harcama yaptığı, %29,8'inin 26-50 TL arası harcama yaptığı ve %20,3'ünün 51-100 TL arası harcama yaptığı saptanmıştır. Bununla beraber aritmetik ortalamaya bakıldığında bir öğrencinin aylık 75TL kitap kırtasiyeye yönelik para harcadığı görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Yükseköğretim kurumları bölgenin/şehrin sosyo-kültürel yapısını etkilemekle birlikte sosyo-ekonomik yapısına da doğrudan veya dolaylı olarak ciddi katkılar sağlamaktadır. Üniversitenin varlığı ile birlikte şehrin iklimi değişmekte, eğitim imkanları çoğalmakta, entelektüel birikim artmakta, istedik yönde kültürleşme sağlanmaktadır. Öte yandan yükseköğretim kurumları sadece bulunduğu şehirde eğitim, öğretim ve kültürel altyapının gelişmesine katkıda bulunmakla kalmayıp aynı zamanda bölgenin ekonomik kalkınması içinde itici (destekleyici) bir güç oluşturmaktadır (Çatalbaş, 2007). Bu dolaylı katkılardan birisi de öğrenci harcamalarıdır. Lewis'in (1988) de belirttiği gibi öğrencinin çeşitli

www.e-dusbed.com

Düsbed, Yıl 5, Sayı 10, Kasım 2013

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

mal ve hizmetlere yönelik harcamaları (barınma, yiyecek, içecek, şehir içi ve şehirlerarası yolcu taşımacılığı vs.) büyük ölçüde yerel katma değer oluştururken sportif ve kültürel faaliyetler, kitap, elbise, telefon vb. mal ve hizmetlere yönelik harcamalar daha düşük yerel katma değer oluşturmaktadır.

Diyarbakır'da da yapılan bu araştırmada benzeri sonuçlar ortaya çıkmıştır. Dicle üniversitesi öğrencilerinin ortalama aylık harcamaları 2012 yılı için 550TL, 2013 yılı için 650TL olarak saptanmıştır. Yani 2012-2013 eğitim yılı için ortalama 600TL denilebilir. Üniversite öğrencilerinin yaklaşık sekiz ay şehirde kaldıkları düşünülürse kişi başına yıllık 4800TL şehre katkı sağladıkları; üniversite öğrenci sayısının 27500 olduğu düşünüldüğünde bu miktar aylık 16.500.000TL ve yıllık 132.000.000TL olarak düşünülebilir. Bu rakam 1.132.351 nüfusu olan (Diyarbakır Valiliği, 2012) Diyarbakır il merkezi için önemli bir miktardır.

Öğrencilerin harcama kalemlerine bakıldığında en fazla harcamanın barınma, yiyecek-içecek ve ulaşım olduğu; sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerde çok fazla harcamanın görünmediği anlaşılmıştır.

Öğrencilerin demografik profillerine bakıldığında ise çoğunluğun Güneydoğu Anadolu Bölgesi vatandaşlarından, hatta büyük çoğunluğun Diyarbakır'dan olduğu, aileleriyle birlikte kaldıkları, şayet aileleri Diyarbakır merkezde değilse erkeklerin genellikle kiralık dairelerde kaldıkları, bayanların ise yurtları tercih ettikleri gözlenmiştir. Dicle Üniversitesi'nin diğer coğrafi bölgelerden ziyade kendi bölge insanlarına hizmet veriyor olması önemli bir sorumluluğu üstlendiğini ve bölgesel rolünün büyük olduğunu göstermektedir.

Yine öğrencilerin aylık gelirleri ve harcamaları incelendiğinde alt ve üst sınırlarda yığılmanın olduğu görülmüştür. Bu durumda öğrenciler arasında da şehir genelinde olan (Karacadağ, 2012) gelir dağılımında dengesizliğin olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Diyarbakır'ı ekonomik bir şehir ve yaşanabilir kent olarak görmesi, eğitim, yeme-içme ve barınma maliyetlerinin normal olduğunu düşünmesi, enerjiye ayrılan harcama payının az olması şehrin ve üniversitenin ekonomik anlamda tavsiye edilebilir nitelikte olduğu görüşünü doğurmaktadır.

Bu anlamda Dicle Üniversitesi'nin optimal standartları taşıyıp taşımadığı ile ilgili tartışmaların belirginleşmesi ve şehre olan dolaylı katkıların daha iyi anlaşılması için üniversitenin ve ilin ekonomik anlamda değerlendirildiği bu çalışmada olduğu gibi eğitsel, demokratik, düşünsel, bilimsel vs. anlamlarda da çalışmaların yapılması önerilmektedir.

www.e-dusbed.com

Düsbed, Yıl 5, Sayı 10, Kasım 2013

DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HARCAMA ANALİZİ VE DİYARBAKIR EKONOMİSİNE KATKISI

Yararlanılan kaynaklar

- Akçakanat, T., Çalıkçı, İ. ve Dulupçu, M. A. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003–2009 Yılları Örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2010, Sayı:22, ss.165-178.*
- Arap, S. K. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye’de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65 (1): 1-29
- Balcı, A. (2009) *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Bilginoğlu, M. A., Atik, H., Türker, O., Pamuk, Y., Düzgün, R. (2002), *Erciyes Üniversitesi’nin Kayseri İli’nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri*, E.Ü. Yayınları No: 135, Kayseri
- Bleaney, M. F. , Binks, M. R. , Greenaway, D., Reed, G. V., Whynes, D. K. (1992), “What Does A University Add To Its Local Economy” *Applied Economics*, 24
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, Ş. (2010), Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği), *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 169-179.
- Çatalbaş, N. (2007). Üniversite-Yerel Ekonomi İlişkisinde Kutuplaşma Teorisi İyi Bir Model Olabilir mi? *Selçuk Üniversitesi Karaman i. İ. B. F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*
- Dalğar, H., Tunç, H., Kaya, M. (2009), Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 39-50.
- Diyarbakır Valiliği, 31.01.2012 basın duyurusu (TUİK) http://www.diyarbakir.gov.tr/default_b0.aspx?id=5578 (E.T.: 25.06.2013)
- Ergün, E. (2003), Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu’nun Bolvadin’in Sosyo - Kültürel Yapısına ve Ekonomisine Katkıları, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 5(1), 63-78.
- Erkekoğlu, H. (2000), Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği, *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 16, 203–210

Rasim TÖSTEN, İbrahim ÇENBERLİTAŞ, Kadir GÖKOĞLAN

- Görkemli, H. N. (2009), Selçuk Üniversitesi'nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 169-186
- Fraenkel, R. M. ve Wallen, N. E.(2006). *How to design and evaluate research in Education*. (6. baskı). New York: McGraw-Hill International Edition
- Lewis, J. A. (1988), "Assessing the Effect of the Polytechnic, Wolverhampton on the Local Community" *Urban Studies*, 25
- Karacadağ Kalkınma Ajansı, (2012). İstatistiklerle Şanlıurfa-Diyarbakır 2012. www.karacadağ.org.tr
- Kaşlı, M. ve Serel, A. (2008), Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Yönetim ve Ekonomi* 15(2), 99-113.
- Selçuk, G. N. (2012). Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16 (3): 317-330
- Selçuk, G. Ve Başar, S. (2012). Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Kars İli Ekonomisine Katkısı. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (KAU İİBF) Dergisi*, 3,4.
- Taşcı, D., Tosunoğlu, B. T., Toprak, E., Gökalp, E., Sürmeli, A., Kumtepe, E. G., Kumtepe, A. T., Editör: Fevzi Sürmeli (2008), Üniversite Kaynaklı Doğrudan ve Dolaylı Harcamaların Eskişehir Ekonomisine Katkıları, *Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Proje Raporu*, Proje No: 073623, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Tuğcu, C. T. (2003), Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği, <http://biriylilik.110mb.com/resim/images/nrbbxjf7v32i489yk53.doc> (Erişim Tarihi: 25.06.2013)
- Yılmaz, M. K. ve Kaynak, S. (2011). Sosyo - Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü Ve Yöre Halkının Üniversite'den Beklentileri İle İlgili Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt: 13, Sayı: 4, Yıl: 2011, Sayfa: 55-73